

NATUUR IN EN OM WESTZAAN - FRED EERENBERG

Egels al miljoenen jaren oud

Wat ben ik blij als ik de eerste egeltjes in de achtertuin weer hoor scharrelen. Het is vaak in de avonduren dat we ze horen knorren. Ze kunnen trouwens aardig wat kabaal maken. De egel staat bekend als symbool van zelfverdediging en onschuld, maar ook van toorn in de vorm van de stekels opzetten. Bij gevaar rollen ze zich op als verdediging. In het najaar zoeken ze een veilig plekje. Het is fijn om van de egels hulp te krijgen. Ze eten namelijk geen groente of fruit, dus ze eten je moestuin niet leeg, maar houden wel de slakken, wormen en kevertjes weg.

Onze egels hebben geen directe verwantschap met andere zoogdieren, zoals konijn of mens. Egels hebben verwantschap met o.a. mollen en spitsmuizen, die ik eerder heb besproken in 'Natuur om en rond Westzaan'. Het is wat misleidend, want niet elke insecteneter eet alleen insecten en hun uiterlijk is vaak erg wisselend. Feitelijk vormen egels een eigen zoogdierenfamilie. De huidige egel is in de loop van miljoenen jaren geëvolueerd uit een oudere vorm. De eerste egels verschenen waarschijnlijk al meer dan 15 miljoen jaar geleden, lang voor de mammoeten bijvoorbeeld. De mammoeten zijn uitgestorven maar de egel is er nog. Omdat de egel zo'n oude herkomst heeft en weinig aanpassingsmoeilijkheden had, bezit hij nog veel primitieve kenmerken die waarschijnlijk karakteristiek zijn voor de allereerste

zoogdieren. De tanden, voeten en het skelet zijn bijvoorbeeld allemaal vrij primitief. De zintuigen en de hersens, meer gericht op geur dan op zicht, zijn eveneens eenvoudig, maar uiterst bruikbaar.

Alhoewel de egel in lichaamsbouw, en waarschijnlijk ook in gedrag, slechts weinig is veranderd gedurende deze onvoorstelbaar lange tijd, wist hij te overleven dankzij zijn aanpassingsvermogen. De egel is een omnivoor, een alleseter. Naast regenwormen, kevers, slakken en spinnen eet een egel kadavers van vogeltjes en als het de kans krijgt jonge muizen. Ook fruit en zachte zaden worden graag gegeten. Egels leven vooral in struikgewas, in dichtbegroeide tuinen en parken, maar ook bij houtwallen en ongemeaaide slootkanten. Als je eenmaal een egel in je tuin hebt gezien, tref je

hem hoogstwaarschijnlijk vaker aan. Ze eten ook soms eieren. Ze likken de inhoud op nadat ze de schaal hebben stukgebeten. Omdat ze de inhoud niet gauw genoeg kunnen oplikken, blijven behalve eierschalen ook vaak delen van dooier of eiwit over. Nesten van bodembroeders die door egels zijn bezocht, blijven soms helemaal

hun nachtelijke tochten sterk ruikend aas of uitwerpselen tegenkomen, kunnen ze opgewonden raken en zich er zelfs mee insmeren. Wat hier de functie van is, is niet duidelijk. Een opgeruimde tuin is geen goede leefomgeving voor de stekelige bestjes. Hier vinden ze noch voedsel noch een slaap- of schuilplaats. Laat

besmeurd achter. Egels eten ook huisjesslakken (tot wel 40 per nacht) en eten in de regel het huisje mee op. In de nazomer en herfst eten ze ook wel bessen.

Egels zijn altijd alleen op stap en vormen geen vaste paartjes. Ze hebben min of meer een vast leefgebied (mannetjes 20 tot 40 hectare, vrouwtjes 10 tot 20 hectare), maar ze hebben geen territorium dat ze verdedigen tegen soortgenoten. Egels kunnen per nacht een paar kilometer afleggen. Als ze tijdens

in de herfst en het voorjaar de dorre bladeren onder de bomen en struiken liggen. Zo stoort u geen egels in winterslaap. Onder het bladerdek houden zich ook bodeminsecten schuil. Dat is voedsel voor vogels én egels.

De paartijd duurt vrij lang (mei tot en met augustus). Het paren duurt lang en gaat gepaard met veel geluid. Het kan uren duren voor het vrouwtje het mannetje toelaat. Het vrouwtje legt dan haar stekels plat zodat de paring toch kan plaatvinden Gelukkig maar.